

Chuẩn hóa thư viện - con đường gian nan

QĐND - Thứ Tư, 04/12/2013, 14:37 (GMT+7)

QĐND - Theo thống kê chưa đầy đủ, chỉ có khoảng 10% dân số của nước ta có sử dụng các dịch vụ của thư viện và trung bình mỗi người dân chỉ đọc khoảng 0,8 bản sách trong thư viện. Ngoài nguyên nhân là sự cạnh tranh của các loại hình truyền bá tri thức khác, việc hệ thống thư viện chưa được chuẩn hóa đã khiến bạn đọc ít có điều kiện đến với thư viện.



Hệ thống thư viện Việt Nam cần được nhanh chóng chuẩn hóa. Ảnh: Ngọc Tuấn

Có tiêu chuẩn chưa có quy chuẩn

Đặc thù của ngành thông tin thư viện ngày nay là chia sẻ thông tin trên phạm vi toàn cầu thông qua công nghệ mới. Vì thế, khi bàn về chuẩn hóa cần quán triệt trước tiên hai vấn đề: Chuẩn thông tin thư viện là chuẩn trên phạm vi toàn cầu và ngành thông tin thư viện ngày nay gắn liền với công nghệ thông tin, nên chuẩn thông tin thư viện là chuẩn của công nghệ mới.

Nhờ quán triệt hai tiêu chí đó mà ngành thông tin thư viện thế giới ngày nay phát triển với một tốc độ nhanh chưa từng có. Tại Việt Nam, công tác xây dựng tiêu chuẩn trong lĩnh vực thư viện mới chỉ bắt đầu được triển khai vào những năm 80 của thế kỷ XX. Tính đến thời điểm hiện nay, đã có 13 tiêu chuẩn Việt Nam liên quan đến thư viện đã được ban hành và 3 dự án xây dựng tiêu chuẩn quốc gia đang được xây dựng. Một số dự án xây dựng tiêu chuẩn quốc gia đang được triển khai do Thư viện Quốc gia Việt Nam và Vụ Thư viện thực hiện. Dự thảo Tiêu chuẩn quốc gia "Hoạt động thư viện: Thuật ngữ và định nghĩa. Phần 1. Những thuật ngữ cơ bản" do Thư viện Quốc gia Việt Nam chủ trì đã được soạn thảo và đang hoàn thiện.

Theo bà Vũ Dương Thúy Nga, Phó vụ trưởng Vụ Thư viện, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, tiêu chuẩn hóa đã trở thành một xu thế và một yêu cầu đặt ra đối với hoạt động văn hóa nói chung và thư viện nói riêng. Nghị định số 72/2002/NĐ-CP ngày 6/8/2002 của Chính phủ: Bộ Văn hóa-Thông tin (nay là Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) đã xây dựng và ban hành các tiêu chuẩn, quy định chuyên môn, nghiệp vụ thư viện, quy chế mẫu tổ chức và hoạt động cho từng loại hình thư viện, nội quy mẫu thư viện. Tuy nhiên, vấn đề xây dựng quy chuẩn và tiêu chuẩn trong lĩnh vực thư viện chưa thực sự được quan tâm. Trong lĩnh vực thư viện hiện mới chỉ xây dựng được các tiêu chuẩn mà chưa xây dựng được các quy chuẩn.

Năm 2010, Vụ Thư viện đã tiến hành một nghiên cứu, điều tra về thực trạng áp dụng tiêu chuẩn tại 510 thư viện thuộc các loại hình khác nhau. Kết quả điều tra cho thấy: Nhiều thư viện ở Việt Nam đã không biết và chưa quan tâm đến các tiêu chuẩn Việt Nam và có một số ít thư viện biết nhưng không áp dụng các tiêu chuẩn này. Qua thực trạng này, bà Vũ Dương Thúy Nga cho rằng: Các tiêu chuẩn về thư viện hiện hành chưa bao quát hết các nội dung và yêu cầu thực tế của hoạt động thư viện. Nếu so sánh với thế giới thì công tác xây dựng tiêu chuẩn liên quan đến hoạt động thư viện vẫn tồn tại một khoảng cách lớn. Số lượng các tiêu chuẩn được xây dựng còn ít. Các tiêu chuẩn này chủ yếu mới hướng tới công tác xử lý và biên mục tài

liệu, các tiêu chuẩn về công tác bảo quản tài liệu, dịch vụ thư viện, thống kê thư viện chưa được quan tâm xây dựng.

Xây dựng thư viện chuẩn

Các tiêu chuẩn chỉ là những quy định, hướng dẫn mang tính khuyến cáo áp dụng, không có tính bắt buộc, các thư viện chưa quan tâm tìm hiểu và chưa nhận thức được lợi ích và tầm quan trọng của việc áp dụng tiêu chuẩn. Vì thế, các tiêu chuẩn Việt Nam tuy đã được ban hành nhưng chưa được quan tâm áp dụng trong các thư viện. Vì thế, để đẩy mạnh hoạt động tiêu chuẩn hóa trong lĩnh vực thư viện ở Việt Nam, cần tiếp tục xây dựng và ban hành thêm các quy chuẩn, tiêu chuẩn Việt Nam liên quan đến hoạt động thư viện. Đặc biệt, để tránh chông chéo trong việc ra các văn bản chỉ đạo và tăng cường công tác xây dựng các tiêu chuẩn Việt Nam về thư viện, giữa các cơ quan quản lý nhà nước về thư viện cần có sự phối kết hợp với nhau. Sau khi các tiêu chuẩn Việt Nam về hoạt động thư viện được xây dựng và ban hành, các cơ quan quản lý nhà nước cần có những văn bản hướng dẫn và yêu cầu các thư viện áp dụng. Coi việc áp dụng tiêu chuẩn như một tiêu chí đánh giá hiệu quả hoạt động của một thư viện. Các cơ quan quản lý nhà nước có thẩm quyền cần có sự kiểm tra việc thực thi các quy chuẩn, tiêu chuẩn trong các thư viện một cách đột xuất và có định kỳ để phát hiện những sai sót và những bất cập trong các tiêu chuẩn đã được ban hành để có sự hiệu chỉnh cho phù hợp.

Trong lĩnh vực đời sống xã hội, hoạt động thông tin thư viện thời kỳ hiện đại có tác dụng quan trọng trong đời sống sinh hoạt của con người. Cùng với sự phát triển của xã hội, nhu cầu thông tin của con người ngày càng gia tăng và việc sử dụng thông tin để lựa chọn sản phẩm và dịch vụ khác nhau cũng đang dần trở nên phổ biến. Các thông tin chính trị, xã hội và kinh tế giúp con người có định hướng đúng, làm chủ đời sống của mình và thực hiện đầy đủ trách nhiệm và quyền hạn của người công dân.

Ngoài ra, các thông tin thư viện đang phát triển sẽ làm tăng cơ hội tiếp cận của quần chúng tới các cơ sở văn hóa và giáo dục, nhằm nâng cao kiến thức, phục vụ cho bản thân cũng như đời sống xã hội. Nói cách khác, hoạt động thông tin thư viện là chìa khóa của hoạt động sáng tạo, là yếu tố cần thiết của năng lực cạnh tranh đổi mới và là cơ sở phát triển của mỗi cá nhân, tập thể và toàn xã hội. Trong giai đoạn hiện nay, chuẩn hóa hệ thống thư viện để nâng cao hoạt động thông tin thư viện là hết sức quan trọng cần thiết cho sự phát triển toàn diện của đất nước, là chiếc cầu nối giữa tri thức, công nghệ và khoa học với người dùng tin, góp phần thúc đẩy quá trình công nghiệp hóa-hiện đại hóa đất nước.

HÀI LÝ